Наукові перспективи
Видавнича група

НАУКА і ТЕХНІКА СЬОГОДНІ

№ 11 (39)
2024

серія: право, серія: економіка, серія: педагогіка,
серія: техніка, серія: фізико-математичні науки

З Україною в серці!

Видавнича група «Наукові перспективи»

Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея докторів наук із державного управління»

Громадська організація «Асоціація науковців України»

«Наука і техніка сьогодні»

(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)

Випуск № 11(39) 2024

Київ – 2024

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Public Scientific Organization «Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration»

Public organization «Association of Scientists of Ukraine”

"Science and technology today"

("Pedagogy" series, "Law" series, "Economics" series, "Physical and mathematical sciences" series, "Technics" series)

Issue № 11(39) 2024

Kiev – 2024

ISSN 2786-6025 Online
УДК 001.32:1 /3](477)(02)

DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-11(39)

«Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)»: журнал. 2024. № 11(39) 2024. С. 1144

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу присвоєно категорію "Б" із економіки та педагогіки (спеціальності – 015 - Педагогічні науки; 076 - Економічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 530 журналу присвоєно категорію "Б" із права (спеціальність – 081 Юридичні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 10.10.2022 № 894 журналу присвоєно категорію "Б" із техніки (спеціальність - 122 Комп'ютерні науки)

Журнал видається за підтримки Міждержавної гільдії інженерів консультантів, Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання»

Рекомендовано до видавництва Президією Всеукраїнської Асамблеї докторів наук з державного управління (Рішення від 24.10.2024, № 13/10-24)

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible

Головний редактор: Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Лауреат Премії Президента України для молодих вчених, Лауреат Премії Верховної Ради України найталановитішим молодим ученим в галузі фундаментальних і прикладних досліджень та науково-технічних розробок, академік Академії наук вищої школи України, Заслужений юрист України (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Волк Павло Павлович — доцент кафедри водної інженерії та водних технологій Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Гирка Ольга Ігорівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю Львівського торговельно-економічного університету (Львів, Україна)
- Гнатюк Сергій Олександрович - кандидат технічних наук, доцент,заступник декана факультету аеронавігації, електроніки та телекомунікацій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Дацій Олександр Іванович - доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Дівізінюк Михайло Михайлович - доктор фізико-математичних наук, професор, Завідувач відділу Відділу цивільного захисту та інноваційної діяльності Державної установи"Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України" (Київ, Україна)
- Дяденчук Альона Федорівна - кандидат технічних наук, старший викладач кафедри вищої математики і фізики Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (Мелітополь, Україна)
- Забулонов Юрій Леонідович - доктор технічних наук, професор, Член-кореспондент НАН України, директор Державної установи «Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України» (Київ, Україна)
- Ільїн Валерій Юрійович - доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
- Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Кардаш Оксана Любомирівна — кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інститут автоматики, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Квасніков Володимир Павлович — доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Коваленко Валентин Васильович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково—дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)
- Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)

- Комнатний Сергій Олександрович - докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Кузьмич Людмила Володимирівна - доктор технічних наук, головний науковий співробітник Інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України (Київ, Україна)
- Куницький Сергій Олегович - кандидат технічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник науково-дослідної частини Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Лук'янчук Олександр Петрович — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри будівельних, дорожніх, меліоративних, сільськогосподарських машин та обладнання Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Маджд Світлана Михайлівна - доктор технічних наук, професор , професор кафедри зеленої економіки та економіки природокористування Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління (Київ, Україна)
- Мануель Давид Массено - доцент відділу права та захисту даних, старший науковий співробітник і член координаційного комітету лабораторії UbiNET, запрошений член PDPC, член-консультант комісій цифрового права муніципальних адвокатських колегій Кампінаса та Прая-Гранде (Сан-Паулу), а також Комісії з інновацій, управління та технологій муніципальної адвокатської колегії Гуарульюса, коментатор IODA, почесний член IDEIA Institute, член Наукового комітету MICHR, член EDEN, член-кореспондент RedNAC, член UMAU, член-кореспондент UBAU (Португалія)
- Микитин Тарас Миронович - кандидат технічних наук, завідувач кафедри менеджменту Рівненськеого державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Мірошніченко Валентина Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завдувач кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Огієнко Микола Миколайович - кандидат технічних наук, професор кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Одарченко Роман Сергійович - завідувач кафедри телекомунікаційних та радіоелектронних систем Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Оніщенко Наталія Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік НАПрН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України (Київ, Україна)
- Опанасенко Володимир Миколайович — доцент кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Орлановська Олександра Ігорівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інноваційних технологій та методики навчання природничих дисциплін Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Охріменко (Жмурко) Тетяна Олександрівна - старший науковий співробітник кафедри комп'ютеризованих систем управління Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва і маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Паскаль Олена Вікторівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогічних технологій початкової освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Поліщук Віталій Васильович — кандидат сільськогосподарських наук , завідувач відділу зрошення, відділення меліорації Інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України (Київ, Україна)
- Приходькіна Наталія Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
- Стахова Анжеліка Петрівна — старший викладач кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Фесенко Андрій Олексійович - кандидат технічних наук, асистент кафедри кібербезпеки та захисту інформації Київського національного університету імені Тараса Шевченка. (Київ, Україна)
- Черненко Варвара Петрівна - кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри інформатики і вищої математики Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського (Кременчук, Україна)
- Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
- Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Якимчук Аліна Юріївна - доктор економічних наук, професор, Академік економічних наук України, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Якимчук Олег Феодосійович - керівник групи білінгу Відділу бізнес-систем Департаменту інформаційних технологій ПРаТ «Рівнеобленерго» (Рівне, Україна)
- Яцишин Андрій Васильович - доктор технічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Відділу цивільного захисту та інноваційної діяльності Державної установи"Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України" (Київ, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

© автори статей, 2024
© Видавнича група «Наукові перспективи», 2024

№ 11(39)
2024
НАУКА і ТЕХНІКА СЬОГОДНІ
серії: право, економіка, педагогіка, техніка, фізико-математичні науки

УДК 354:328.185

https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-11(39)-119-132

Мудролюбова Наталія Олександрівна кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права, Навчально-науковий інститут права та політології, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ, доктор Академії прикладних наук менеджменту у Варшаві, Республіка Польща, https://orcid.org/0000-0002-8594-3053

Просандєєва Людмила Євгеніївна доктор психологічних наук, професор, кандидат педагогічних наук, професор Академії прикладних наук менеджменту у Варшаві, Республіка Польща; керівник Соціально-психологічного центру Київського національного університету культури і мистецтв, м. Київ, Україна; професор кафедри консультативної та теоретичної психології, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ, https://orcid.org/0000-0002-5190-2966

МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО ТА КОНФЛІКТИ: ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ ТА ДОТРИМАННЯ ПРАВИЛ ВЕДЕННЯ ВІЙНИ В СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ КОНТЕКСТІ

Анотація. У статті досліджується роль міжнародного гуманітарного права (МГП) у врегулюванні збройних конфліктів та забезпеченні захисту цивільного населення. Основна увага приділяється таким аспектам, як воєнні злочини, механізми правового захисту, міжнародні договори, захист прав людини та ефективність миротворчих операцій. Сучасні конфлікти продовжують бути ареною для численних порушень міжнародного гуманітарного права, що створює загрозу для цивільного населення. Дотримання МГП є критично важливим для зменшення людських страждань та збереження миру. Міжнародні механізми правосуддя, зокрема Міжнародний кримінальний суд (МКС), повинні відігравати ключову роль у притягненні винних до відповідальності.

Визначено, що МГП є ключовим для збереження гуманності під час конфліктів. Воно регулює методи ведення війни та захищає осіб, які не беруть або більше не беруть участі у бойових діях. Недотримання цих норм спричиняє важкі гуманітарні наслідки, включаючи масові втрати серед цивільних осіб, переміщення населення та руйнування інфраструктури. Дотримання МГП сприяє не лише зменшенню людських страждань, а й підтримці міжнародної стабільності, оскільки порушення законів війни може призводити

до тривалих наслідків, таких як радикалізація населення, довготривалі конфлікти та підрив міжнародної безпеки.

Притягнення до відповідальності за воєнні злочини є критично важливим для запобігання новим порушенням та підтримки міжнародного правопорядку. Міжнародний кримінальний суд та інші спеціальні трибунали, наприклад, Міжнародний трибунал щодо колишньої Югославії, відіграють важливу роль у переслідуванні воєнних злочинців. Миротворчі операції ООН часто мають обмежений мандат, що не дозволяє їм ефективно реагувати на загрози цивільному населенню. Необхідно забезпечити більш чіткі та розширені мандати, які дозволятимуть миротворцям застосовувати силу для захисту цивільних та запобігання насильству.

Ключові слова: воєнні злочини, збройні конфлікти, правовий захист, міжнародні договори, захист прав людини, миротворчі операції.

Mudrolyubova Nataliya Oleksandrivna PhD in Law, Associate Professor Department of Theory and History of State and Law, Educational and Scientific Institute of Law and Political Science, Dragomanov Ukrainian State University, Kyiv, Doctor of Management Academy of Applied Sciences in Warsaw, Poland, https://orcid.org/0000-0002-8594-3053

Prosandieieva Liudmyla Yevheniyivna Doctor of Psychological Sciences, Full Professor, PhD in Pedagogical Sciences, Professor, Management Academy of Applied Sciences in Warsaw, Poland, Head of the Department of Psychology, Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine; Professor of the Department of Counseling and Theoretical Psychology, Dragomanov Ukrainian State University, Kyiv, https://orcid.org/0000-0002-5190-2966

INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW AND CONFLICTS: PROTECTION OF THE CIVILIAN POPULATION AND COMPLIANCE WITH THE RULES OF WAR IN THE CONTEMPORARY INTERNATIONAL CONTEXT

Abstract. This article examines the role of international humanitarian law (IHL) in resolving armed conflicts and ensuring the protection of civilians. The main focus is on war crimes, legal protection mechanisms, international conventions, human rights protection, and the effectiveness of peacekeeping operations. Contemporary conflicts remain the arena for many violations of IHL that pose a threat to civilians. Respect for international humanitarian law is vital to alleviating human suffering and preserving peace. International judicial mechanisms, including the International Court of Justice (ICC), must play an important role in bringing perpetrators to justice.

International humanitarian law (IHL) plays a key role in protecting humanity in times of conflict; IHL regulates methods of warfare and protects those who do not or no longer participate in hostilities. Failure to comply with these norms has serious humanitarian consequences, including mass civilian casualties, population displacement, and destruction of infrastructure; adherence to IHL contributes not only to reducing human suffering but also to maintaining international stability. Violations of the laws of war can have lasting consequences, such as radicalized populations, protracted conflicts, and weakened international security.

Prosecuting war crimes is vital to preventing further violations and preserving the international legal order. Specialized tribunals such as the International Criminal Court (ICC). UN peacekeeping missions are often limited and unable to respond effectively to threats to civilians. Peacekeepers should be given clearer and expanded powers to use force to protect civilians and prevent violence.

Keywords: war crimes, armed conflicts, legal protection, international treaties, human rights protection, peacekeeping operations.

Постановка проблеми. Роль МГП полягає в пом'якшенні наслідків війни та зменшенні страждань цивільного населення. МГП забезпечує правовий захист для тих, хто потерпає від воєнних дій, і накладає на держави та інші сторони конфліктів зобов'язання дотримуватись законів війни. МГП також установлює обмеження на використання певних видів зброї та методів ведення війни. Основними джерелами МГП є Женевські та Гаазькі конвенції, які визначають стандарти захисту та зобов'язання сторін протистояння [3-6; 13]. У сучасних конфліктах цивільні особи часто стають головними жертвами воєнних дій, що підкреслює критичну потребу в дотриманні МГП.

Сучасні конфлікти продовжують бути ареною для численних порушень, що створює загрозу для цивільного населення. Дотримання МГП є критично важливим для зменшення людських страждань та збереження миру. Міжнародні механізми правосуддя, зокрема МКС, повинні відігравати ключову роль у притягненні винних до відповідальності та захисті жертв збройних конфліків. Удосконалення миротворчих операцій, посилення міжнародних механізмів контролю та підтримка постраждалих цивільних є важливими кроками для забезпечення дотримання права в сучасних конфліктах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі аспекти формування та розвитку міжнародного гуманітарного права висвітлюються такими українськими ученими, як А. Леонтьєва та О. Предместніков [19], Г. Логвинський [20], Є. Реньов [21], Л. Серватюк [22] та інші.

Зокрема, праці І. Девтерова, Г. Поперечної та А. Дорошевої [1] дають змогу глибше зрозуміти складність процесу миротворчої діяльності та ключові виклики, що постають перед міжнародними інституціями.

А. Хертель та ін. відзначають, що Спеціальна моніторингова місія Організації з безпеки і співробітництва в Європі (СММ ОБСЄ) сприяла деескалації конфлікту на Сході України, однак членство росії в ОБСЄ обмежує повну реалізацію зусиль із врегулювання конфлікту. Це дослідження також показує, що навіть ефективні міжнародні ініціативи можуть бути обмежені політичними факторами, такими як наявність конфліктуючих сторін у міжнародних організаціях [24].

О. Діденко та О. Стрєльцова [2] у своєму дослідженні розглядають перспективи розвитку міжнародного гуманітарного права (МГП) у найближчому майбутньому, акцентуючи увагу на нових викликах, із якими стикається сучасне МГП через зміну характеру збройних конфліктів. Вчені зазначають, що зі зростанням кількості асиметричних конфліктів, участю недержавних фігурантів, а також поширенням новітніх технологій, таких як атомна зброя та кіберзброя, наявні правові норми можуть потребувати адаптації.

Н. Журавська, П. Стефанович, І. Стефанович [7] аналізують проблеми захисту прав людини в умовах збройних конфліктів через призму міжнародного права. Вони розглядають міжнародно-правові механізми, спрямовані на захист цивільного населення, зокрема в контексті збройних конфліктів та окупацій.

С. Задерейко у своїй роботі [8] досліджує роль міжнародних організацій у врегулюванні збройних конфліктів та захисті цивільного населення. Дослідниця розглядає, як ООН, ОБСЄ, НАТО тощо сприяють зниженню інтенсивності конфліктів, забезпеченню гуманітарної допомоги та захисту прав цивільних осіб, постраждалих від воєнних дій.

Н. Чухрай у своєму дослідженні [23] зосереджує увагу на специфіці міжнародних конфліктів та їх правовому регулюванні. Особливу увагу приділено юридичним аспектам захисту прав людини та врегулюванню конфліктів через дипломатичні та правові інструменти.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний прогрес у розвитку міжнародного гуманітарного права, багато аспектів проблеми захисту цивільного населення та дотримання правил ведення війни залишаються невирішеними або потребують подальшого удосконалення.

Метою статті є аналіз ролі міжнародного гуманітарного права (МГП) у регулюванні збройних конфліктів і захисті цивільного населення. Завдання статті:

1) проаналізувати ключові положення та принципи міжнародного гуманітарного права, зокрема правила ведення війни, захист цивільного населення;

2) дослідити механізми відповідальності за порушення МГП;

3) визначити можливі шляхи вдосконалення міжнародного гуманітарного права з огляду на сучасні виклики.

Виклад основного матеріалу. Міжнародне гуманітарне право (МГП) дійсно є одним із найефективніших інструментів, якими володіє світова спільнота для захисту прав та безпеки людей під час збройних конфліктів. Його основною метою є встановлення меж у веденні війни для забезпечення збереження базових принципів гуманності навіть у найжорстокіших умовах. МГП регулює дії учасників конфлікту, обмежуючи засоби та методи ведення війни для мінімізації шкоди для цивільного населення та захисту тих, хто не бере участі у бойових діях. Цей правовий інструмент втілює прагнення зберегти елементи поваги та гідності зокрема, у найважчі часи [8].

Воєнні злочини включають дії, які суперечать принципам захисту цивільних осіб, застосовуючи жорстокі методи ведення війни.

Відповідальність за воєнні злочини несе як військове, так і політичне керівництво. Наприклад, у випадку конфлікту в Україні МКС розпочав розслідування щодо можливих воєнних злочинів, скоєних під час війни. Важливим інструментом є також спеціальні міжнародні трибунали (наприклад, Міжнародний трибунал щодо колишньої Югославії) та національні суди, які можуть здійснювати правосуддя за принципом універсальної юрисдикції. Деякі країни можуть переслідувати підозрюваних у воєнних злочинах за принципом універсальної юрисдикції, навіть якщо злочини були скоєні за межами їхньої території. Наприклад, суди в Німеччині та Швеції розглядали справи про злочини, скоєні в Сирії. ООН може запроваджувати санкції та створювати місії для розслідування воєнних злочинів. Рада Безпеки ООН також має право передати справи до МКС, якщо країна, де вчинено злочин, не є учасником Римського статуту.

Міжнародне гуманітарне право, зокрема Женевські конвенції 1949 року та Додаткові протоколи 1977 року, є основою правового захисту цивільних осіб у збройних конфліктах. Ці документи встановлюють правила, спрямовані на обмеження насильства щодо цивільного населення та захист осіб, які не беруть участі в бойових діях. Особливий захист надається вагітним жінкам та матерям із малолітніми дітьми [14].

Таблиця 1.

Основні документи, що регулюють МГП

Документ	Основні положення
Женевські конвенції (1949 рік)	Перша – захищає поранених та хворих військовослужбовців на полі бою [15]. Друга – захищає поранених та хворих на морі, а також медичний персонал [16]. Третя – регулює захист військовополонених, забороняючи жорстоке поводження, тортури та знущання [6]. Четверта – стосується захисту цивільного населення на окупованих територіях та в умовах війни [14].
Додаткові протоколи до конвенцій (1977 рік)	Протокол I підкреслює важливість розрізнення між цивільними та комбатантами [4]. Протокол II встановлює мінімальні стандарти для гуманного поводження з жертвами внутрішніх конфліктів [3]. Протокол III (2005 рік) встановлює Червоний Кристал як додатковий символ міжнародної гуманітарної допомоги [5].
Гаазькі конвенції (1899 і 1907 рр.) [13]	Забороняють жорстоке поводження з військовополоненими та зазначають про недопустимість атаки на невійськові об’єкти.
Інші міжнародні договори	Заборона застосування зброї, яка може мати надмірні наслідки для цивільних осіб [9]. Заборона використання, виробництва та зберігання протипіхотних мін [10]. Заборона на розробку, виробництво та застосування біологічних та хімічних видів зброї, розповсюдження ядерної зброї, її виробництва та застосування [11;12].

Джерело: власна розробка авторів

Діти повинні мати право на особливий захист від насильства та жорстокого поводження. Конвенція про права дитини (1989) [17] також забороняє використання дітей у збройних конфліктах. Крім того, дітям має надаватися доступ до освіти, гуманітарної допомоги та захисту від вербування до збройних формувань. Міжнародні організації є одними із найдосконаліших і найрізноманітніших механізмів регулювання міжнародного життя. Вони не лише регулюють відносини між державами, але й приймають рішення з актуальних глобальних питань [9].

Конвенція ООН про статус біженців (1951) [18] захищає права людей, які втікають від війни або переслідувань. Цивільні біженці мають право на притулок та захист від насильства. Женевські конвенції також передбачають гуманітарний захист для переміщених осіб, забезпечення їх основними потребами та неприпустимість насильницької репатріації.

Під час війни в Україні, що триває з 2014 року, відбуваються систематичні порушення норм МГП, що набули особливого загострення після повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році. Атаки на цивільні об’єкти,

такі як школи, лікарні та житлові будинки, призвели до тисяч жертв серед цивільних осіб. Особливе занепокоєння викликають випадки примусового переміщення дітей на окуповані території або до Росії, що є порушенням міжнародного права. Наслідками порушення норм МГП є (рис. 1):

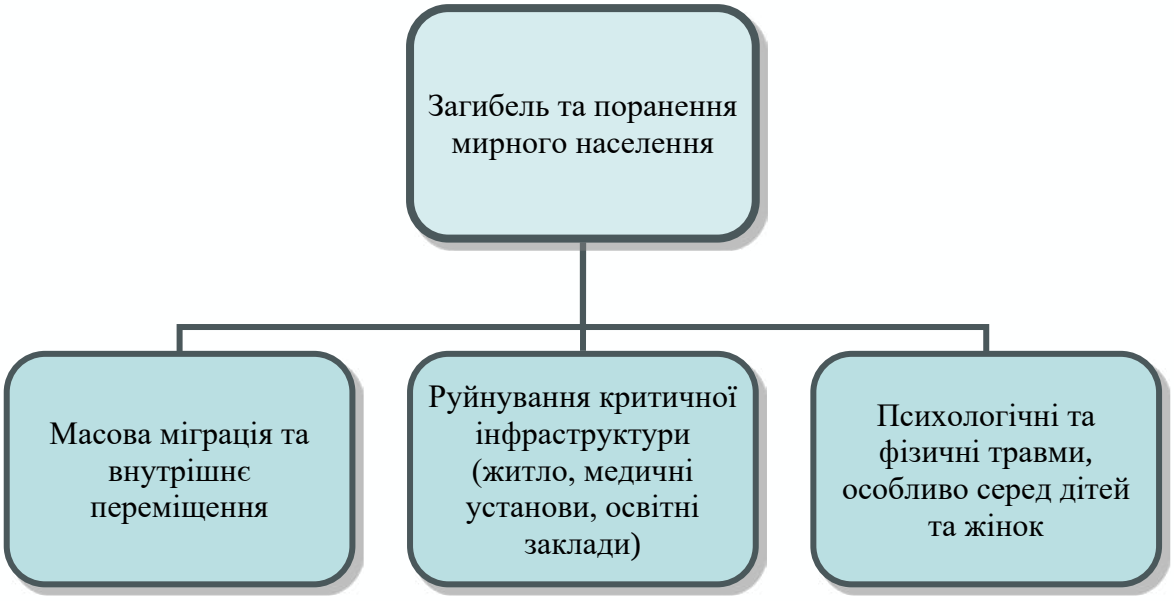

Рис. 1 Наслідки порушення норм МГП.

Джерело: власна розробка авторів

Ці приклади підкреслюють необхідність посилення міжнародного контролю за дотриманням МГП та надання гуманітарної допомоги постраждалим від конфліктів.

Співпраця держав через міжнародні організації, такі як ООН та регіональні організації, є важливою для забезпечення дотримання міжнародних норм під час конфліктів. Держави укладають спільні угоди про обмін інформацією, розслідування воєнних злочинів та участь у миротворчих місіях. Миротворчі сили ООН мають завдання гарантувати безпеку цивільних осіб у конфліктах, підтримувати гуманітарною допомогою та запобігати подальшому насильству. Вони працюють на основі мандату Ради Безпеки ООН. Держави співпрацюють для передачі підозрюваних у воєнних злочинах до МКС або до національних судів за принципом універсальної юрисдикції, що дозволяє розглядати воєнні злочини незалежно від місця їхнього вчинення. Держави можуть запроваджувати санкції проти урядів або осіб, відповідальних за порушення міжнародного гуманітарного права.

Міжнародне гуманітарне право (МГП) зосереджується на захисті тих, хто не бере або більше не бере участі у конфлікті, зокрема цивільних осіб, військовополонених, поранених та хворих. Міжнародне право прав людини

(МППЛ) стосується захисту основних прав людини в усіх обставинах, включаючи час миру та конфліктів. Хоча МГП і МППЛ існують у різних правових рамках, проте доповнюють одне одного. МГП визначає конкретні правила для захисту в умовах війни, тоді як МППЛ забезпечує основні права, що не можуть бути скасовані навіть у часи конфліктів (наприклад, заборона тортур) [19].

Міжнародне гуманітарне право та міжнародне право прав людини є важливими механізмами захисту цивільних осіб під час збройного конфлікту. Порушення прав людини, такі як катування, зґвалтування та руйнування цивільної інфраструктури, є серйозними порушеннями цих норм і повинні розглядатися міжнародними та регіональними судами, включаючи Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ). Європейський суд з прав людини є важливою регіональною інституцією, що гарантує захист прав людини на території держав-членів Ради Європи. Суд може розглядати скарги і визнавати, що порушення були скоєні державою навіть під час конфлікту.

Вторгнення росії в Україну та його стратегічні й тактичні наслідки викликали занепокоєння та питання щодо того, як держави і недержавні суб'єкти поважають наявні нормативні рамки й дотримуються їх. Хоча МГП поширюється на кіберпростір і обмежує використання кіберпотенціалу як засобу або методу ведення війни у збройних конфліктах, існує потреба в уточненні обмежень, які МГП накладає на використання кібероперацій через складність цієї сфери і виклики, які вона створює з точки зору застосовності та підзвітності[2].

Під час російсько-української війни ЄСПЛ отримав сотні скарг від постраждалих цивільних осіб на порушення прав людини, включаючи невибіркові обстріли та примусове переміщення.

Ефективним рішенням для зниження інтенсивності та запобігання російської агресії було б розгортання миротворчих сил ООН в Україні. Миротворчі операції ООН традиційно відіграють стабілізуючу роль у зонах конфліктів, контролюючи дотримання режиму припинення вогню, захищаючи цивільне населення та підтримуючи гуманітарні операції. Однак ООН не розгорнула свої традиційні миротворчі операції в Україні, як в інших конфліктах. Причинами цього є політичні труднощі та природа самого конфлікту. Хоча повномасштабна миротворча місія не була розгорнута, ООН надавала Україні гуманітарну та технічну допомогу. Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ в Україні не є операцією ООН, але отримує підтримку від міжнародного співтовариства. ОБСЄ бере активну участь у конфлікті з моменту його припинення. ОБСЄ відіграє важливу роль у документуванні порушень прав людини [1].

Росія, як постійний член, має право вето і блокує будь-які рішення, що могли б призвести до введення миротворців, оскільки вважається стороною

конфлікту. Обговорювалися різні варіанти миротворчої місії, включно із тимчасовими силами на лінії зіткнення чи введенням миротворців на всю територію Донбасу та окупованих районів, однак погодження мандату місії залишилося проблематичним.

Теоретично миротворчі сили ООН мають чіткий мандат на захист цивільного населення, але на практиці ефективність цього захисту варіюється від конфлікту до конфлікту. У таких місіях, як Боснія і Руанда, невтручання або неадекватне реагування на насильство проти цивільного населення було серйозною проблемою. У разі розгортання місії в Україні ефективність захисту цивільного населення залежатиме від багатьох чинників, зокрема від кількості військ, чіткості мандату, наявності важкого озброєння та співпраці з місцевими збройними угрупованнями. Без належної підтримки або військової сили діяльність миротворців може бути обмеженою. Забезпечення політичного нейтралітету миротворчих сил також є проблемою. Враховуючи контекст конфлікту між Україною та Росією, миротворчі місії повинні дотримуватися ретельного балансу, щоб не бути звинуваченими у наданні переваги тій чи іншій стороні. Більше того, безпека миротворців у зоні конфлікту є під загрозою. У конфліктах, де сторони мають різні погляди на міжнародне втручання, миротворці також можуть стати об'єктом нападів.

Хоча ООН не розгорнула повноцінну миротворчу операцію в Україні, її діяльність у регіоні полягає у гуманітарній допомозі та підтримці міжнародних моніторингових зусиль. Основними проблемами залишаються політичні розбіжності між постійними членами Ради Безпеки та питання ефективності миротворчих сил у складних конфліктах, таких як в Україні. Миротворчі місії, навіть із чітким мандатом, часто стикаються із труднощами в захисті цивільних та забезпеченні стабільності, що робить їхню діяльність у сучасних конфліктах викликом.

Висновки. У сучасних збройних конфліктах дотримання міжнародного гуманітарного права (МГП) залишається серйозним викликом. Порушення МГП, зокрема, напади на цивільне населення, руйнування життєво важливої інфраструктури та інші воєнні злочини, часто є частиною воєнних стратегій, особливо в регіонах із затяжними конфліктами, таких як Сирія, Ємен та Україна. Незважаючи на існування чітких норм МГП, конфліктуючі сторони часто нехтують ними, особливо у внутрішніх збройних конфліктах або асиметричних війнах, де одна зі сторін може бути нерегулярними збройними формуваннями.

МГП є ключовим для збереження гуманності під час конфліктів. Воно регулює методи ведення війни та захищає осіб, які не беруть або більше не беруть участі у бойових діях. Недотримання цих норм спричиняє тяжкі гуманітарні наслідки, включаючи масові втрати серед цивільних осіб, переміщення населення та руйнування інфраструктури.

Дотримання МГП сприяє не лише зменшенню людських страждань, а й підтримці міжнародної стабільності, оскільки порушення законів війни може призводити до тривалих наслідків, таких як радикалізація населення, довготривалі конфлікти та підрив міжнародної безпеки.

Незважаючи на те, що багато злочинів залишаються безкарними, судові розслідування та процеси на міжнародному рівні надсилають важливий сигнал про неприйнятність безкарності.

Миротворчі операції ООН часто мають обмежений мандат, що не дозволяє їм ефективно реагувати на загрози цивільному населенню. Необхідно забезпечити більш чіткі та розширені мандати, які дозволятимуть миротворцям застосовувати силу для захисту цивільних та запобігання насильству. Миротворці потребують сучасних засобів для оперативного реагування на кризи, зокрема, дронів для спостереження, швидких транспортних засобів та передових комунікаційних технологій. Це забезпечить кращий контроль за дотриманням перемир'я та захист цивільних. Важливо інтегрувати місцеве населення у процес миротворчих зусиль, забезпечивши їхню участь у встановленні миру та стабільності.

Література:

1. Девтеров І., Поперечна Г., Дорошева А. Миротворчі зусилля та спроби урегулювання військової агресії росії проти україни: історичний огляд. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 11(17). URL: https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11(17)-1123-1136 (дата звернення: 08.09.2024).

2. Діденко О.А., Стрєльцова О. В. Міжнародне гуманітарне право в найближчому майбутньому. *Сучасні світові тенденції розвитку науки та інформаційних технологій*: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 30–31 травня 2024 р.). 2024. С. 121–124. URL: https://novaosvita.com/wp-content/uploads/2024/06/ModTrSc-Odesa-May2024.pdf#page=121(дата звернення: 08.09.2024).

3. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II), від 8 червня 1977 року: Протокол Орг. Об'єдн. Націй від 08.06.1977 р.: станом на 8 груд. 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text (дата звернення: 08.09.2024).

4. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року: Протокол Орг. Об'єдн. Націй від 08.06.1977 р.: станом на 8 груд. 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text (дата звернення: 08.09.2024).

5. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми (Протокол III): Протокол Орг. Об'єдн. Націй від 08.12.2005 р.: станом на 22 жовт. 2009 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g74#Text (дата звернення: 08.09.2024).

6. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими (Додаток): Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 12.08.1949 р.: станом на 3 січ. 1955 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_a153#Text (дата звернення: 08.09.2024).

7. Журавська Н., Стефанович П., Стефанович І. Міжнародне право з проблем захисту людей. *Trends of modern science and practice*: The V International Scientific and Practical Conference (February 8–11, 2022, Ankara, Turkey). С. 571–580. URL: http://surl.li/auiqwz (дата звернення: 08.09.2024).

8. Задерейко С. Роль міжнародних організацій в період збройних конфліктів. *Наукові записки. Серія: Право*. 2024. Вип. 16. С. 273–279. DOI: https://doi.org/10.36550/2522-9230-2024-16-273-279

9. Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію: Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 10.10.1980 р.: станом на 15 черв. 2004 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_266#Text (дата звернення: 08.09.2024).

10. Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення: Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 18.09.1997 р.: станом на 18 трав. 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_379#Text (дата звернення: 08.09.2024).

11. Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення: Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 13.01.1993 р.: станом на 16 жовт. 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_182#Text (дата звернення: 08.09.2024).

12. Конвенція про заборону розробки, виробництва та накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсинної зброї та про їх знищення: Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 10.04.1972 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_054#Text (дата звернення: 08.09.2024).

13. Конвенція про закони і звичаї суходільної війни: Конвенція Королівство Нідерландів від 29.07.1899 р.: станом на 18 жовт. 1907 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_765#Text (дата звернення: 08.09.2024).

14. Конвенція про захист цивільного населення під час війни: Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 12.08.1949 р.: станом на 23 лют. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 08.09.2024).

15. Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях: Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 12.08.1949 р.: станом на 8 лют. 2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text (дата звернення: 08.09.2024).

16. Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі: Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 12.08.1949 р.: станом на 8 лют. 2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152#Text (дата звернення: 08.09.2024).

17. Конвенція про права дитини : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 20.11.1989 р.: станом на 16 листоп. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 08.09.2024).

18. Конвенція про статус біженців: Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 28.07.1951 р.: станом на 10 січ. 2002 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text (дата звернення: 08.09.2024).

19. Леонтьєва А., Предместніков О. Міжнародні стандарти захисту прав людини в умовах війни. *Матеріали конференцій МНЛ,* (7 квітня 2023 р., м. Одеса). С. 64–66. URL: https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/307 (дата звернення: 08.09.2024)

20. Логвинський Г.В. Посягання на захисника чи представника особи у законодавстві країн правової сім'ї загального права. *Sciences of Europe*. 2021. № 78. С. 13–17.

21. Реньов Є. В. Аналіз діяльності ради безпеки ООН в контексті сучасних викликів. *Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики*. 2022. URL: https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-132 (дата звернення: 08.09.2024).

22. Серватюк Л. В. До питання забезпечення міжнародних стандартів прав людини в умовах воєнного стану. «*Юридичні науки: проблеми та перспективи*». 2023. URL: https://doi.org/10.36059/978-966-397-292-3-78 (дата звернення: 08.09.2024).

23. Чухрай Н. Специфіка міжнародних конфліктів у контексті їх правового регулювання. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії.* 2023. № 2 (16). С. 77–91. URL: https://doi.org/10.29038/2524-2679-2023-02-77-91 (дата звернення: 08.09.2024).

24. Härtel A., Pisarenko A., Umland A. The OSCE'S special monitoring mission to Ukraine: The SMM'S work in the Donbas and its Ukrainian critique in 2014–2019. *Security and Human Rights*. 2021. Vol. 31. № 1–4. P. 121–154. URL: https://doi.org/10.1163/18750230-bja10002 (дата звернення: 08.09.2024).

References:

1. Devterov, I., Poperechna, H., Dorosheva, A.(2023) Myrotvorchi zusyllia ta sproby urehuliuvannia viiskovoi ahresii rosii proty Ukrainy: istorychnyi ohliad [Peacemaking efforts and attempts to settle Russia's military aggression against Ukraine: a historical review]. *Aktualni pytannia u suchasnii nautsi - Current issues in modern science*. 11(17). https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11(17)-1123-1136[in Ukrainian].

2.Didenko, O.A., Strieltsova, O.V.(2024) Mizhnarodne humanitarne pravo v naiblyzhchomu maibutnomu [International humanitarian law in the near future]. *Suchasni svitovi tendentsii rozvytku nauky ta informatsiinykh tekhnolohii: Materialy VII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii - Modern world trends in the development of science and information technologies: Materials of the VII International Scientific and Practical Conference* (m. Odesa, 30–31 travnia 2024 r.). 121-124. https://novaosvita.com/wp-content/uploads/2024/06/ModTrSc-Odesa-May 2024.pdf#page=121[in Ukrainian].

3.Protokol Orh. Obiedn. Natsii; Dodatkovyi protokol do Zhenevskykh konventsii vid 12 serpnia 1949 roku, shcho stosuietsia zakhystu zhertv zbroinykh konfliktiv nemizhnarodnoho kharakteru (Protokol II), vid 8 chervnia 1977 roku: vid 08.06.1977 r.: stanom na 8 hrud. 2005 r. [Additional Protocol to the Geneva Conventions dated August 12, 1949, relating to the protection of victims of armed conflicts of a non-international nature (Protocol II), dated June 8, 1977: Protocol Org. United Nations from 08.06.1977: as of December 8. 2005] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text [in Ukrainian].

4.Dodatkovyi protokol do Zhenevskykh konventsii vid 12 serpnia 1949 roku, shcho stosuietsia zakhystu zhertv mizhnarodnykh zbroinykh konfliktiv (Protokol I), vid 8 chervnia 1977 roku: Protokol Orh. Obiedn. Natsii vid 08.06.1977 r.: stanom na 8 hrud. 2005 r.[Additional protocol to the Geneva Conventions dated August 12, 1949, relating to the protection of victims of international armed conflicts (Protocol I), dated June 8, 1977: Protocol Org. United Nations from 08.06.1977: as of December 8. 2005] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text [in Ukrainian].

5.Dodatkovyi protokol do Zhenevskykh konventsii vid 12 serpnia 1949 roku, shcho stosuietsia pryiniattia dodatkovoi vidmitnoi emblemy (Protokol III): Protokol Orh. Obiedn. Natsii vid 08.12.2005 r.: stanom na 22 zhovt. 2009 r.[Additional protocol to the Geneva Conventions of August 12, 1949, regarding the adoption of an additional distinctive emblem (Protocol III): Protocol Org. United of Nations from 08.12.2005: as of October 22, 2009] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g74#Text [in Ukrainian].

6.Zhenevska konventsiia pro povodzhennia z viiskovopolonenymy (Dodatok): Konventsiia Orh. Obiedn. Natsii vid 12.08.1949 r.: stanom na 3 sich. 1955 r.[Geneva Convention on the Treatment of Prisoners of War (Appendix): Convention Org. United Nations dated 12.08.1949: as of January 3. 1955] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_a153# Text [in Ukrainian].

7.Zhuravska, N., Stefanovych, P., Stefanovych, I. (2022) Mizhnarodne pravo z problem zakhystu liudei[International law on issues of human protection]. The V International Scientific and Practical Conference «Trends of modern science and practice», February 8 – 11, 2022, Ankara, Turkey - The V International Scientific and Practical Conference "Trends of modern science and practice", February 8 - 11, 2022, Ankara, Turkey. 571-580. http://surl.li/auiqwz [in Ukrainian].

8.Zadereiko, S.(2024) Rol mizhnarodnykhorhanizatsii v period zbroinykh konfliktiv[The role of international organizations in the period of armed conflicts]. *Naukovi zapysky. seriia: Pravo-Proceedings. series: Law*, 16, 273-279. DOI: https://doi.org/10.36550/2522-9230-2024-16-273-279 [in Ukrainian].

9.Konventsiia pro zaboronu abo obmezhennia zastosuvannia konkretnykh vydiv zvychainoi zbroi, yaki mozhut vvazhatysia takymy, shcho zavdaiut nadmirnykh ushkodzhen abo maiut nevybirkovu diiu: Konventsiia Orh. Obiedn. Natsii vid 10.10.1980 r.: stanom na 15 cherv. 2004 r. [Convention on the prohibition or restriction of the use of specific types of conventional weapons, which can be considered as causing excessive damage or having an indiscriminate effect: Convention Org. United of Nations from 10.10.1980: as of June 15, 2004] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_266#Text [in Ukrainian].

10.Konventsiia pro zaboronu zastosuvannia, nakopychennia zapasiv, vyrobnytstva i peredachi protypikhotnykh min ta pro yikhnie znyshchennia: Konventsiia Orh. Obiedn. Natsii vid 18.09.1997 r. : stanom na 18 trav. 2005 r.[Convention on the prohibition of the use, stockpiling, production and transfer of anti-personnel mines and on their destruction: Convention Org. United Nations from 09/18/1997: as of May 18, 2005] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_379#Text [in Ukrainian].

11.Konventsiia pro zaboronu rozrobky, vyrobnytstva, nakopychennia, zastosuvannia khimichnoi zbroi ta pro yii znyshchennia: Konventsiia Orh. Obiedn. Natsii vid 13.01.1993 r. : stanom na 16 zhovt. 1998 r.[Convention on the prohibition of the development, production, stockpiling, use of chemical weapons and on their destruction: Convention Org. United of Nations from January 13, 1993: as of October 16, 1998] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_182#Text [in Ukrainian].

12.Konventsiia pro zaboronu rozrobky, vyrobnytstva ta nakopychennia zapasiv bakteriolohichnoi (biolohichnoi) i toksynnoi zbroi ta pro yikh znyshchennia: Konventsiia Orh. Obiedn. Natsii vid 10.04.1972 r.[Convention on the prohibition of the development, production and stockpiling of bacteriological (biological) and toxin weapons and on their destruction: Convention Org. United of Nations dated April 10, 1972] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_054#Text [in Ukrainian].

13.Konventsiia pro zakony i zvychai sukhodilnoi viiny : Konventsiia Korolivstvo Niderlandiv vid 29.07.1899 r.: stanom na 18 zhovt. 1907 r.[Convention on the Laws and Customs of Land War: Convention of the Kingdom of the Netherlands dated July 29, 1899: as of October 18, 1907] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_765#Text [in Ukrainian].

14.Konventsiia pro zakhyst tsyvilnoho naselennia pid chas viiny: Konventsiia Orh. Obiedn. Natsii vid 12.08.1949 r.: stanom na 23 liut. 2023 r.[Convention on the Protection of the Civilian Population in Time of War: Convention Org. United Nations from August 12, 1949: as of February 23. 2023] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154# Text [in Ukrainian].

15. Konventsiia pro polipshennia doli poranenykh i khvorykh u diiuchykh armiiakh: Konventsiia Orh. Obiedn. Natsii vid 12.08.1949 r.: stanom na 8 liut. 2006 r. [Convention on improving the fate of the wounded and sick in active armies: Convention Org. United Nations from August 12, 1949: as of February 8. 2006] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text [in Ukrainian].

16.Konventsiia pro polipshennia doli poranenykh, khvorykh ta osib, yaki zaznaly korabelnoi avarii, zi skladu zbroinykh syl na mori: Konventsiia Orh. Obiedn. Natsii vid 12.08.1949 r. : stanom na 8 liut. 2006 r.[Convention on improving the fate of the wounded, sick and shipwrecked members of the armed forces at sea: Convention Org. United Nations from August 12, 1949: as of February 8. 2006] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152#Text [in Ukrainian].

17.Konventsiia pro prava dytyny : Konventsiia Orh. Obiedn. Natsii vid 20.11.1989 r. : stanom na 16 lystop. 2023 r.[Convention on the Rights of the Child: Convention Org. United of Nations from November 20, 1989: as of November 16, 2023] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text [in Ukrainian].

18.Konventsiia pro status bizhentsiv: Konventsiia Orh. Obiedn. Natsii vid 28.07.1951 r.: stanom na 10 sich. 2002 r.[Convention on the Status of Refugees: Convention Org. United Nations from 07/28/1951: as of January 10, 2002] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text [in Ukrainian].

19.Leontieva, A., Predmestnikov, O.(2023) Mizhnarodni standarty zakhystu prav liudyny v umovakh viiny[International standards for the protection of human rights in conditions of war]. *Materialy konferentsii MNL - Materials of the MNL conferences*, (7 kvitnia 2023 r., m. Odesa). 64–66. https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/307 [in Ukrainian].

20.Lohvynskyi, H.V.(2021) Posiahannia na zakhysnyka chy predstavnyka osoby u zakonodavstvi krain pravovoi simi zahalnoho prava[Encroachment on the defender or representative of a person in the legislation of the countries of the legal family of common law]. *Sciences of Europe*, 78, 13-17. [in Ukrainian].

21.Renov, Ye. V.(2022) Analiz diialnosti rady bezpeky OON v konteksti suchasnykh vyklykiv [Analysis of the activities of the UN Security Council in the context of modern challenges]. *Stanovlennia ta rozvytok pravovoi derzhavy: problemy teorii ta praktyky - Formation and development of the legal state: problems of theory and practice*. https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-132 [in Ukrainian].

22.Servatiuk, L. V.(2023) Do pytannia zabezpechennia mizhnarodnykh standartiv prav liudyny v umovakh voiennoho stanu[To the issue of ensuring international standards of human rights in conditions of martial law]. *«Yurydychni nauky: problemy ta perspektyvy» - "Legal sciences: problems and prospects.*". https://doi.org/10.36059/978-966-397-292-3-78 [in Ukrainian].

23.Chukhrai, N.(2023) Spetsyfika mizhnarodnykh konfliktiv u konteksti yikh pravovoho rehuliuvannia[The specificity of international conflicts in the context of their legal regulation]. *Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii - International relations, public communications and regional studies*, *2*(16), 77–91. https://doi.org/10.29038/2524-2679-2023-02-77-91 [in Ukrainian].

24.Härtel A., Pisarenko A., Umland A.(2021) The OSCE'S special monitoring mission to Ukraine: The SMM'S work in the Donbas and its Ukrainian critique in 2014–2019. *Security and Human Rights*, *31*(1–4), 121–154. https://doi.org/10.1163/18750230-bja10002 [in Ukrainian].